

Versenyképességünkről objektíven

A Magyar Nemzeti Bank második alkalommal publikálja a Versenyképességi jelentését, ami a korábban lefektetett elvek mentén tényszerűen elemzi és értékeli hazánk versenyképességi pozícióját. Célunk, hogy átfogó és objektív képet adjunk Magyarországon versenyképességi helyzetéről, amelyhez 12 területen, 154 darab, 95 százalékból objektív mutató segítségével elemezzük a magyar gazdaság teljesítményét – szemben a legismertebb globális rangsorokkal, amelyek nagy mértékben támaszkodnak szubjektív felmérésekre. Az eredmények átlátható összegzése és értékelése céljából az MNB – önálló módszertannal – először készítette el a Versenyképességi Indexet, amely egy kompozit indexbe tömöríti a vizsgált versenyképességi mutatókat. A Versenyképességi Index az objektivitás magas arányának köszönhetően pontos helyzetképet fest hazánk teljesítményéről, aminek eredményeképpen Magyarország a visegrádi régió átlagát megelőzve a 19. helyen szerepel a rangsorban. Az elmúlt évtized gazdaságpolitikai reformjai megteremtették a makropénzügyi egyensúly és a reál-gazdasági növekedés Magyarországon korábban nem látott összhangját, és egyensúlyi felzárkózási pályára állították hazánkat. Az elért eredmények megtartásához és a sikeres felzárkózáshoz növekedési tartalékaink további felszabadítására, a versenyképességi fordulat teljes végrehajtására van szükség.

Az elmúlt évtized gazdaságtörténeti eredményei

A 2010 utáni sikeres válságkezelés és gazdaságpolitikai reformok egyensúlyi felzárkózási pályára állították Magyarországot, egyúttal stabil makrogazdasági alapot biztosítottak a teljes versenyképességi fordulat megvalósításához. A 2010 utáni átfogó és mélyreható költségvetési, valamint a 2013-as monetáris politikai fordulat stabil pénzügyi és makrogazdasági alapokat teremtett, amelynek köszönhetően – a reformok beérésével – 2013-tól egyensúlyi növekedési pályára állt Magyarország. 2013 és 2019 között hazánk átlagos növekedési üteme 3,8 százalék volt, ami 0,7 százalékponttal meghaladta a visegrádi versenytársak és 2 százalékponttal az uniós tagállamok átlagos értékét. A makropénzügyi egyensúly fenntartásával egyidejű dinamikus gazdasági növekedés nemzetközi és gazdaságtörténeti szempontból is kiemelkedő teljesítmény, ami a felzárkózás folytatása mellett stabil kiindulási alapot biztosít Magyarország számára az aktuális koronavírus-válság sikeres kezeléséhez is.

Erősödött a pénzügyi közvetítő rendszer, miközben termelékenyebbé váltak a magyar kkv-k. Nőtt a bankrendszer stabilitása, hitelezési aktivitása és jövedelmezősége. A nemteljesítő hitelek aránya 2019 őszére az MNB által is kívánatosnak tartott 5 százalékos szint alá csökkent, miközben a bankrendszer tőke megfelelése tovább emelkedett. Eközben fejlődött, diverzifikálódott a tőkepiac és sikeresen folytatódott az államadósságon belül a hazai, lakossági tulajdon arányának növekedése. A lakossági állampapírok fokozatos elterjedésével az államadósságon belül a háztartások – közvetlen és közvetett – részesedése a 2011-es 10 százalékról 2019-re 35 százalékra emelkedett. Mindezt az MNB célzott programjai (Növekedési Hitelprogramok, Növekedési Kötvényprogram, Önffinanszírozási program) érdemben támogatták. A vállalatok adó- és adminisztratív terheinek csökkentése, valamint a kedvező monetáris kondíciók hozzájárultak a kkv szektor termelékenységének uniós és régiós átlagot meghaladó, 2010 és 2018 között 29 százalékos emelkedéséhez.

Az eredményes gazdaságpolitikának köszönhetően lényegében megvalósult a teljes foglalkoztatás Magyarországon. A munkát terhelő adók jelentős csökkentése és egyéb kormányzati intézkedések egyszerre ösztönözték a munkaerőpiac keresleti és kínálati oldalát. 2010 és 2019 között a foglalkoztatottak száma mintegy 800 ezer fővel bővült, a munkanélküliségi ráta 2019 végén 3,4 százalékra mérséklődött. A magyar foglalkoztatási ráta 2017 óta meghaladja az EU átlagát, és 2019-ben 70,1 százalékon alakult. Ennek köszönhetően 2019-ben Magyarországon lényegében megvalósult a teljes foglalkoztatás, amely az elmúlt években dinamikus béremelkedéssel és a nettó pénzügyi vagyon jelentős emelkedésével párosult.

Magyarországon az elmúlt időszakban kedvező demográfiai folyamatokat figyelhettünk meg, versenyképes digitális infrastruktúra épült ki és történtek előrelépések az elektronikus közigazgatás kiépítése terén is. A termékenységi ráta a 2011. évi 1,2-ről 1,5-re emelkedett 2018-ig. A hazai érték így felzárkózott a régiós és az uniós átlaghoz, amelyhez a 2010 utáni bőkezű családpolitikai intézkedések is hozzájárultak. Az elmúlt időszakban gyors és megbízható infokommunikációs infrastruktúra épült ki Magyarországon, amelynek fenntartásához folyamatos beruházások szükségesek a szektorba. Az 5G készülségben a harmadik helyen áll hazánk az EU tagállamok körében. Az e-közigazgatás terén bár szintén van tér a fejlődésre, de annak kiépítése folyamatosan zajlik, és az új technológiák – online pénztárgépek, EKÁER, online számlázás, e-szja – hozzájárultak az adóelkerülés csökkenéséhez és a stabil költségvetés fenntartásához. 2010–2018 között Magyarországon csökkent az EU országok

között a második legnagyobb mértékben a be nem fizetett áfa aránya, így mértéke 2018-ban csupán 9 százalék volt, ami kedvezőbb az unió 12 százalékos és a régió 14 százalékos átlagánál.

1. táblázat: A Versenyképességi jelentésben vizsgált területek egyes mutatóiban látható előrelépés 2010 és 2019 között

Mutató megnevezése	2010	2019
Makrogazdaság		
GDP éves növekedési ütem (százalék)	0,7	4,9
Beruházási ráta (GDP százaléka)	20,2	28,6
Bruttó államadósság (GDP százaléka)	80,6	66,3
Pénzügyek		
Nettó nemteljesítő hitelállomány a tőke arányában (százalék)	49,7	2,5
Vállalati szektor hiteldinamikája (százalék)	-2,5	14,0
Háztartások állampapír-állománya (milliárd forint)	727	8043
Vállalati versenyképesség		
Kkv-k munkatermelékenysége (2010=100)	100,0	128,7
Vállalatok teljes adórátája (százalék)	52,4	37,9
K+F kiadások a teljes gazdaságban (GDP százaléka)	1,1	1,5
Humán tőke		
Foglalkoztatási ráta a 15–64 éves korosztályban (százalék)	54,9	70,1
Termékenységi ráta (egy nőre jutó gyermekszám)	1,3	1,5
Szegénység és társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett népesség aránya (százalék)	29,9	18,9
Állami hatékonyság		
Áfaelkerülés aránya (százalék)	22,0	9,0
Interneten történő közigazgatási ügyintézés (százalék)	17,0	39,0
Települési hulladék újrahasznosítási aránya (százalék)	19,6	37,4

Forrás: ÁKK, EKB, Európai Bizottság, Eurostat, IMF, KSH, MNB, OECD, Világbank-PWC.

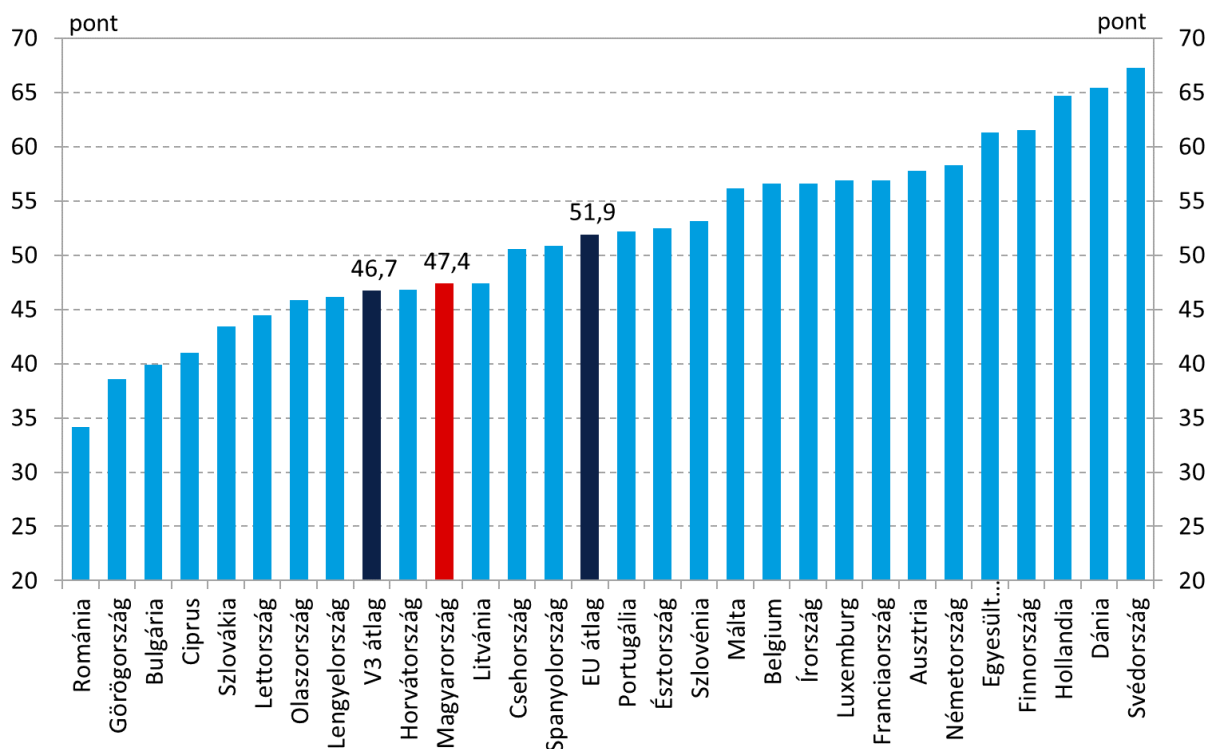
Az MNB Versenyképességi Index, a Versenyképességi jelentés új eleme

Az MNB Versenyképességi jelentése az objektív mutatókból összeállított kompozit index segítségével kiegészítve értékeli Magyarország versenyképességi helyzetét, ezáltal hitelesen azonosítva hazánk sikeres felzárkózásához kiaknázni szükséges növekedési tartalékait. Az egyes országok teljesítményének rangsorolásához az elemzés során használt mutatókból egy kompozit indexet hoztunk létre. Az MNB

Versenyképességi Index lehetővé teszi, hogy mind a 12 versenyképességi terület eredményeit egy számba sűrítve mutassuk be, ami átfogó és átlátható képet biztosít. Elemzésünk éves adatokra épül, ezért nem jelenik meg benne a koronavírus-járvány világszerte érezhető, a 2020. évi gazdasági folyamatokat és a mindennapi élet egyéb területeit egyaránt érintő hatása.

Magyarország a visegrádi versenytársak átlagát kissé megelőzve, a 19. helyen végzett az MNB versenyképességi rangsorában az Európai Unió országai között 2020-ban. Hazánk 47,4 pontot ért el, ami enyhén magasabb a többi visegrádi ország átlagánál (46,7), azonban 4,5 ponttal elmarad az uniós átlagtól. A rangsor élén a skandináv országok és Hollandia végzett, míg a lista végén Románia, Görögország és Bulgária helyezkedik el. A Versenyképességi Index első felében a fejlett nyugat- és észak-európai országok vannak, miközben a mediterrán országok inkább a középmezőnyben végeztek.

1. ábra: Az MNB Versenyképességi Indexének összesített eredményei (2020)

Forrás: MNB.

A sikeres felzárkózáshoz szükséges növekedési tartalékok

Az elmúlt évtized gazdaságtörténeti eredményeinek fenntartásához és a sikeres felzárkózás biztosításához a növekedési tartalékaink felszabadítása szükséges a

megkezdett versenyképességi reformok folytatásával. A jegybank Versenyképességi jelentése – a korábban már lefektetett elvek mentén – átfogóan és objektíven elemzi és értékeli hazánk versenyképességi helyzetét régiós és uniós összevetésben. Erre azért van szükség, mert csak sokoldalú, mélyreható és tárgyyszerű elemzéssel lehet azonosítani a versenyképesség azon gazdasági-társadalmi területeit, amelyek kihasználatlan növekedési tartalékokat rejtnek. Az elmúlt évek felzárkózási pályája e tartalékok felszabadításával biztosítható, amelyhez teljes versenyképességi fordulat szükséges.

A magyar lakosság egészségi állapota és képzettsége egyes dimenziókban érdemi növekedési tartalékokat rejt, amelyet az egészségügyi tudatosság erősítésével és az oktatási versenyképesség növelésével lehet felszabadítani. A magyar lakosság egészségi állapota hatékonysági, termelékenységi és növekedési tartalékot jelent a gazdaság számára, aminek javításához a megelőzés, az egészségtudatosság erősítése és az egészségügyi intézményrendszer hatékonyabbá tétele járulhat hozzá. Az egészségesen várható életek terén Magyarország (60 év) az elmúlt tíz évben bár felzárkózott a régióhoz (59 év), az uniós átlagtól (64 év) azonban négy évvel lemarad. A gazdaság termelékenységének növeléséhez elengedhetetlen a jól képzett munkaerő folyamatos rendelkezésre állása, amit az alapkészségek és a szakképzés erősítése, a felsőoktatási intézmények nemzetközi elismertségének javítása és a felsőfokú végzettségűek arányának növelése támogat.

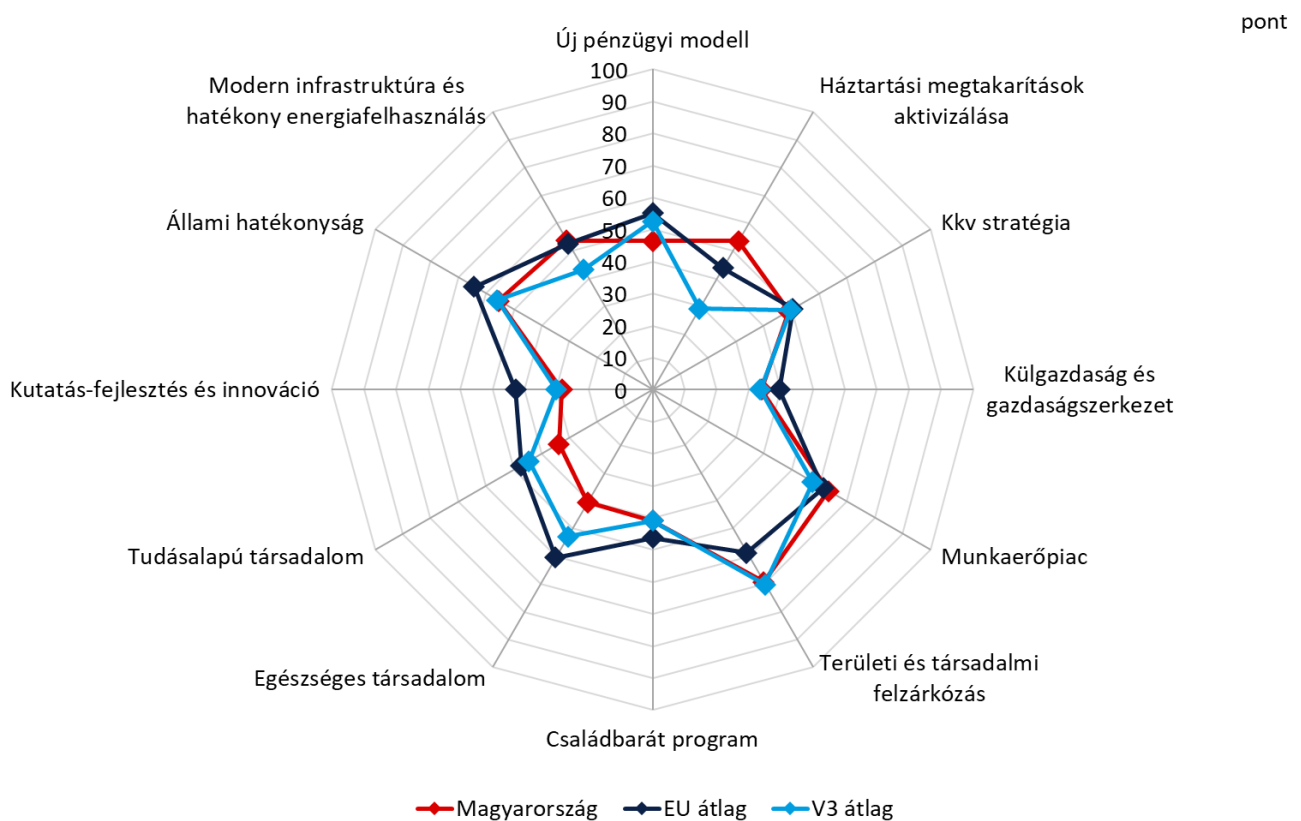
A vállalati szektor versenyképességének javítása a kkv termelékenység további növelésén, az innováció és digitalizáció széleskörű elterjedésén, valamint a szolgáltatásexport erősítésén keresztül valósítható meg. A régióhoz hasonlóan Magyarországon is komoly versenyképességi tartalékot jelent a vállalati szektorban fennálló dualitás: a magyar kkv-k termelékenysége nem éri el a nagyvállalatok termelékenységének 60 százalékát, amit a szektor mérethatékonyságának és exportpiaci aktivitásának növelése, valamint a modern technológiák szélesebb alkalmazása orvosolhat. Növelné a GDP-t, ha a magyar vállalatok a nemzetközi értékláncok magasabb hozzáadott értéket előállító tevékenységeibe nagyobb arányban kapcsolódnának be. Ehhez szükséges a GDP arányában 1,5 százalékot kitevő K+F kiadások emelése is.

A hazai munkaerőpiac esetében kiemelten fontos a rejtett tartalékok hatékonyabb kiaknázása, a bérek termelékenységgel párhuzamos, fenntartható emelése, a felnőtt- és továbbképzési rendszer erősítése, valamint a területi egyenlőtlenségek csökkentése. Annak ellenére, hogy 2013 óta közel 50 százalékkal nőtt az átlagos

reálbér, továbbra is van még tér az uniós átlag utolérésére, ami a termelékenység növekedésével összhangban történhet. A területi egyenlőtlenségek jelentős részben a munkakereslet- és kínálat földrajzi különbségéből fakadnak. Ezt orvosolhatja a munkaerő nagyobb mértékű mobilitása és a munkakereslet növelése a kevésbé fejlett régiókban. A fenntartható felzárkózás csökkenő létszámú munkaképes korú népességgel nehezen hajtható végre, így a népesedési fordulat nemcsak társadalompolitikai, hanem gazdasági cél is.

A gazdaság fenntartható növekedéséhez szükség van a gazdasági növekedést jobban támogató pénzügyi rendszerre, valamint stabilan magas háztartási megtakarítási rátára a széles bázisú állampapír- és tőkepiaci befektetések fenntartásához. Bár a hazai pénzügyi közvetítőrendszer sajáttőke-arányos jövedelmezősége (15,5 százalék) a legmagasabb az Unióban, az eszközarányos működési költséget tekintve a magyar bankrendszer az egyik legkevésbé költséghatékony Európában. E versenyhátrány közép- és hosszú távon elsősorban a működés átfogó digitalizációjával, a pénzügyi penetráció mélyítésével és a jelenleg fragmentált piac konszolidációjával javítható. Nemzetközi mércével is kiemelkedő jelentőségű lépés volt az azonnali fizetés rendszerének bevezetése, amelyhez további fejlesztések kapcsolódhatnak. A vállalatok forráshoz jutását segítheti a tőzsde fejlődése és a vállalati kötvénypiac, amelynek likviditását növelte az MNB Növekedési Kötvényprogramja. A háztartási megtakarítások aktivizálása területén az a cél, hogy a háztartások a frissen képződött megtakarításaikat biztonságos és kedvező hozamú állampapírokban helyezték el, ami tovább csökkenti az ország külső pénzügyi sérülékenységét és javítja a finanszírozási feltételeit.

2. ábra: Az MNB Versenyképességi Indexének eredményei területenként (2020)

Forrás: MNB.

Az állami szektor a közigazgatási digitalizáció mélyítése és a gazdaság további felerősítése mellett a modern infrastruktúra biztosításával, az energiafelhasználás csökkentésével, valamint a zöld és karbonsemleges gazdaság ösztönzésével járulhat hozzá a sikeres felzárkózáshoz. Az interneten történő közigazgatási ügyintézés mintegy 40 százalékos aránya megegyezik az uniós átlaggal, de a legjobban teljesítő országok ennek a kétszeresét érik el. Az energiapolitika területén az állam az energiamix átalakításával, illetve a vállalati és háztartási energiafelhasználás hatékonyságának ösztönzésével csökkentheti a 2018-ban a régiós átlagot 10 százalékponttal meghaladó, 58 százalékos nettó energiaiimport mértékét. Magyarország egy főre jutó szén-dioxid kibocsátása a negyedik legalacsonyabb az EU-ban, a zöld beruházások bővülése azonban továbbra is szükséges a környezeti fenntarthatóságot biztosító körforgásos gazdaság kiépítéséhez.

„Szerkesztett formában megjelent az InfoStart.hu oldalon 2020. szeptember 16-án.”